Opbrengst Eigen Kracht-conferenties

een samenvatting van onderzoeken

Uit alle in Nederland verrichte onderzoeken blijkt dat Eigen Kracht-conferenties effectief zijn, ook in complexe situaties zoals de jeugdbescherming, bij huiselijk geweld, psychische problematiek en bij multi-probleemgezinnen. De kosten zijn relatief laag, deelnemers zijn tevreden en de kwaliteit van de plannen die families maken wordt door zowel families als professionals als goed beoordeeld. De meerderheid van de plannen wordt uitgevoerd en draagt bij aan het oplossen van problemen, het voorkomen van escalatie en het vergroten van de steun uit het netwerk.

Doordat families en hun netwerk hun eigen hulpbronnen inzetten, vindt bovendien substitutie van professionele hulp plaats. Families kiezen vaker voor ambulante hulp thuis en (netwerk)pleegzorg in plaats van residentiële jeugdzorg. De Nederlandse onderzoeken verschillen in opzet en schaalgrootte, maar wijzen in dezelfde richting als internationaal onderzoek naar Family Group Conferences (FGC).

Kenmerkend voor het model van de Eigen Kracht-conferentie is de positie van de onafhankelijke Eigen Kracht-coördinator, die niet verbonden is aan een besluitvormende of hulpverlenende organisatie. De hieronder beschreven resultaten en baten hebben betrekking op deze werkwijze.

Bevordering van sociale cohesie

Eigen Kracht-conferenties bevorderen de sociale cohesie. De kring van actieve betrokkenen rond een familie wordt vergroot. Gemiddeld nemen ongeveer tien personen deel aan een conferentie[1]. Zij brengen hun kennis in en werken mee aan het bedenken en uitvoeren van een oplossing. Kinderen en jongeren waarderen het dat in de familie- en bekendenkring aan een oplossing wordt gewerkt[2]. De toename van sociale cohesie stabiliseert na de conferentie en is na negen maanden nog waarneembaar[3].

Ouders geven aan meer steun te ervaren bij de opvoeding en minder steun te behoeven dan ten tijde van de conferentie. Sociale samenhang bevordert het welzijn van kinderen. Ook is er een relatie tussen de kwaliteit van ouderschap en de kwaliteit van de sociale omgeving[4]. en hangt samen met de kwaliteit van het ouderschap. Door een Eigen Kracht-conferentie worden de met elkaar samenhangende en elkaar versterkende processen van verwaarlozing door de sociale omgeving, verwaarlozen van de sociale omgeving en het verwaarlozen van een kind doorbroken.

Verbetering van de situatie van het kind

De uitvoering van de plannen die tijdens een Eigen Kracht-conferentie zijn gemaakt, leidt tot verbetering van de situatie van het kind. Het aantal zorgpunten neemt af en dit gebeurt

Dokter van Deenweg 108
8025 BK Zwolle
info@eigen-kracht.nl
+31 (0)38 - 422 25 26

www.eigen-kracht.nl
NL77 RABO 0126 3631 88
RSIN 81 18 82 21 4
KvK 28094820

aanmerkelijk sneller dan in situaties waarin geen Eigen Kracht-conferentie heeft plaatsgevonden[3]. Zowel professionals als familieleden nemen verbetering in veiligheid en welzijn van het kind waar. Onderzoek naar de inzet van Eigen Kracht-conferenties in de jeugdbescherming laat zien dat Eigen Kracht minstens zo goed presteert als de reguliere praktijk als het gaat om het bevorderen van de veiligheid van kinderen. Waar uithuisplaatsing aan de orde is, worden kinderen korter uithuisgeplaatst en komen zij vaker terecht binnen familie en netwerk[3].

Ook kinderen met een licht verstandelijke beperking ontwikkelen zich na een Eigen Kracht-conferentie aanzienlijk beter dan kinderen voor wie geen conferentie is gehouden. Ook met hun gezinnen en omgeving ging het volgens onderzoek beter[5].

Activeren van familie en bekenden
Families en bekenden komen niet alleen naar de conferentie, maar bieden ook actief hulp en steun. Gemiddeld komt 80% van de afspraken in de plannen voor rekening van familie en bekenden[6]. Zij vormen daarmee een belangrijke hulpbron.

Uit follow-up onderzoek blijkt dat het merendeel van de aangeboden steun ook daadwerkelijk wordt gegeven en dat het merendeel van de plannen geheel of gedeeltelijk wordt uitgevoerd1. De conferenties en de uitvoering van de plannen leiden onder meer tot het delen van ervaringen, emoties, informatie en zorgen in het sociale netwerk, verbetering van de situatie, het gevoel er niet alleen voor te staan en een betere omgang met problemen, gesteund door het sociale netwerk[7].

Regie meer bij de families
Eigen Kracht-conferenties dragen bij aan een meer vraaggestuurd zorgsysteem. Met het accent op empowerment en activering van hulpvragers verschuift de focus van het probleem naar de draagkracht van een familie. Families en bekenden maken zelf een plan, meestal nadat zij door zorgverleners zijn geïnformeerd. Zij hebben de regie bij het maken van het plan en geven die daarna vaak niet meer uit handen.

Zowel professionals als families zijn van oordeel dat de regie na de Eigen Kracht-conferentie meer bij de familie is komen te liggen[3]. Dit houdt onder andere in dat gezinnen sneller om hulp vragen wanneer zij die nodig vinden en dat de hoeveelheid professionele hulp in het gezin is afgenomen. Professionals blijken zich door de conferenties bovendien meer te bezinnen op hun rol in de samenwerking met families en leren meer mensen uit het netwerk kennen[8].

Effectief in ingewikkelde situaties
De Eigen Kracht-conferentie is in te zetten en effectief in ingewikkelde situaties. De beschreven effecten en baten doen zich voor bij families met meervoudige problematiek, zowel binnen als buiten de jeugdbescherming. De onderzoeken bieden geen grond voor de

opvatting dat Eigen Kracht-conferenties niet kunnen worden ingezet in de jeugdbescherming. Hetzelfde geldt voor multi-probleemgezinnen[9] en situaties waarin huiselijk geweld een rol speelt[10].

Afname van zorgconsumptie
Internationaal zijn duidelijke effecten zichtbaar. In Nieuw-Zeeland, waar FGC een wettelijk vastgelegd recht is, heeft de inzet van FGC's geleid tot een afname van het aantal kinderen on onder overheidszorg met 60%, een toename van netwerkplaatsingen en een afname van rechterlijke maatregelen[11].

Ook in Nederland zijn aanwijzingen dat de zorgconsumptie afneemt wanneer Eigen Kracht-conferenties worden ingezet. In de jeugdbescherming neemt het aantal zorgpunten sneller af in gezinnen waar een conferentie is gehouden dan in gezinnen zonder conferentie. Hierdoor is minder lang professionele zorg nodig[3]. Het aantal uithuisplaatsingen is in de onderzochte groepen even groot, maar plaatsingen na een Eigen Kracht-conferentie duren gemiddeld drie maanden korter en vinden vaker plaats in netwerkpleeggezinnen[3]. Van alle kinderen die uit huis zijn geplaatst, gaat 48% na een conferentie naar een minder ingrijpende verblijfplaats[12]. Gezinnen in de jeugdbescherming waar een conferentie niet doorging ontvingen vaker en zwaardere ambulante hulp dan gezinnen waar de conferentie wel plaatsvond[3].

Onderzoek naar 100 Eigen Kracht-conferenties in Amsterdam laat zien dat 96% van de conferenties leidt tot acties door familie en netwerk die anders niet door professionals zouden zijn gedaan. In 51% van de plannen staan acties van familie en netwerk die anders door professionals zouden zijn uitgevoerd (substitutie). In 41% van de Amsterdamse conferenties maakt de familie een plan zonder behoefte aan professionele diensten; landelijk is dit 34%[13].

Kostenbesparing
Meerdere onderzoeken wijzen erop dat de inzet van Eigen Kracht-conferenties kostenbesparend kan zijn. In Overijssel bleek in 83% van de onderzochte zaken substitutie van professionele hulp door hulp van familie en netwerk te hebben plaatsgevonden[8.] In een verkennend onderzoek in de jeugdbescherming zijn kosten van hulpverlening in zaken met een Eigen Kracht-conferentie vergeleken met zaken vergelijkbare zaken zonder Eigen Kracht-conferentie. Hieruit bleek dat bij Eigen Kracht-trajecten vaker gebruik werd gemaakt van (goedkopere) netwerkpleegzorg in plaats van (duurdere) residentiële zorg[14].

Een onderzoek in de regio Amsterdam laat een substitutie van professionele zorg door hulp van bekenden van 19% zien. Vooral op het gebied van wonen, opvoeding en financiën nemen families taken over die anders door professionals zouden worden uitgevoerd. Ook bleek vroegtijdige inzet van conferenties in 22 van de 24 onderzochte gevallen te hebben geleid tot een veilig plan waarmee ingrijpen door de overheid werd voorkomen[13].

Bij een doorrekening van 100 Eigen Kracht-plannen in de Stadsregio Amsterdam werd, na aftrek van de kosten van de conferenties, een besparing van €1,7 miljoen op jaarbasis berekend. Voor 29 kinderen werd een ondertoezichtstelling voorkomen of opgeheven, 44 kinderen werden niet uithuisgeplaatst en voor 14 kinderen werd een bestaande uithuisplaatsing beëindigd[15].

Een ander onderzoek naar multi-probleemgezinnen berekende een besparing van minimaal € 4,8 miljoen per 100 gezinnen gedurende het gehele traject[16].

Een meerjarig onderzoek in Rotterdam beschreef daarnaast drie scenario's waarin substantiële netto besparingen mogelijk zijn: minimaal € 20.800 voor het eerste jaar wanneer een kind thuis kan blijven wonen en pleegzorg wordt voorkomen, minimaal € 4.860 voor het eerste jaar wanneer het netwerk de regie over huishouding en administratie overneemt bij een volwassene met psychische klachten en minimaal € 5.434 voor het eerste jaar wanneer netwerktoezicht bij een 'vechtscheiding' tot een toereikende ouderschaps- of omgangsregeling leidt. In alle gevallen gaat het om netto besparingen, waar steeds de kosten al in verdisconteerd zijn, zoals de kosten van de Eigen Kracht-conferentie[17].

Deze ondersteuning blijkt bovendien duurzaam: na twee jaar was de feitelijke ondersteuning vanuit het eigen netwerk vrijwel onverminderd aanwezig[17].

Actuele maatschappelijke businesscase
De recente maatschappelijke businesscase vormt een actuele aanvulling op deze onderzoeksresultaten. Social Finance NL bracht de maatschappelijke kosten en baten van Eigen Kracht-conferenties in kaart. De businesscase laat een positief maatschappelijk resultaat zien: gemiddeld € 10.951,93 per deelnemend gezin over de gehele levensloop. Per geïnvesteerde euro wordt € 3,46 aan maatschappelijke waarde gerealiseerd[18].

De businesscase laat daarmee zien dat de opbrengst van Eigen Kracht-conferenties verder reikt dan directe besparing op jeugdzorg. Ook meer regie en zelfredzaamheid, minder gebruik van andere voorzieningen en het voorkomen van zwaardere hulp dragen bij aan de maatschappelijke waarde. De drie aanvullende thema's in de businesscase - dreigende huisuitzetting, afwenden van een dreigende maatregel en complexe echtscheiding - geven daarnaast een nadere indicatie van mogelijke maatschappelijke opbrengsten, maar vormen geen afzonderlijke businesscases[18].

Conclusie
De verschillende onderzoeken laten een consistent beeld zien: Eigen Kracht-conferenties versterken het sociale netwerk, vergroten de regie van families, activeren familie en bekenden, dragen bij aan verbetering van de situatie en veiligheid van kinderen en kunnen

het gebruik van professionele en zwaardere zorg verminderen. Deze effecten zijn ook zichtbaar in complexe situaties.

De onderzoeken naar kostenbesparing laten daarnaast zien dat het inzetten van de eigen kracht van families en hun netwerk kan leiden tot aanzienlijke financiële besparingen. De recente maatschappelijke businesscase van Social Finance NL onderstreept dit beeld met een berekend maatschappelijk resultaat van gemiddeld € 10.951,93 per deelnemend gezin en €3,46 maatschappelijke waarde per geïnvesteerde euro.

De opbrengst van Eigen Kracht-conferenties bestaat daarmee niet alleen uit lagere zorgkosten, maar vooral uit meer regie, meer betrokkenheid, meer veiligheid en meer duurzame steun vanuit het eigen netwerk, naast het voorkomen of verminderen van zwaardere professionele hulp.

Onderzoeken en bronnen

[1] Gramberg, P. (2025). Eigen Kracht-conferenties, jaarcijfers 2024. Den Haag: Gramberg.
[2] Beek, F. van (2004). Het gaat toch over mijn toekomst? Onderzoek naar de mening van kinderen en jongeren over Eigen Kracht-conferenties. Voorhout: WESP.
[3] Wijnen-Lunenberg, P., Beek, F. van, Gramberg, P. e.a. (2008). De familie aan zet. De uitkomsten van Eigen Kracht-conferenties in de jeugdbescherming met betrekking tot veiligheid, sociale cohesie en regie. Duivendrecht/Voorhout: PIResearch/ WESP.
[4] Baartman (2009), in: Investeren rondom kinderen. Den Haag: RMO/RVZ
[5] Onrust, S. & Romijn, G. (2013). Eigen Kracht in de keten van de jeugd-lvg. Effecten en kosten. Utrecht: Trimbos-instituut
[6] Van Beek, F. (2003). Eigen Kracht volgens plan? Onderzoek naar de plannen en follow-up van de Eigen Kracht-conferenties. Voorhout: WESP.
[7] Oosterkamp-Szwajcer, E., Gramberg, P. & Holsbrink-Engels, G.A. (2014). Sterk met Eigen Kracht. Een onderzoek naar de resultaten van Eigen Kracht-conferenties in Nederland van september 2012 tot en met augustus 2013. Enschede: Saxion.
[8] Van Beek, F. (2006). Op de grens tussen bemoeizucht en zorg. Rapportage van het onderzoek naar Eigen Kracht-conferenties in Overijssel en de verhouding van Eigen Kracht tot de Wet op de Jeugdzorg. Voorhout: WESP.
[9] Van Beek, F. & Gramberg, P. (2009). Eigen Kracht in Amsterdam. De cijfers van Amsterdam en stadsregio van januari 2008 tot juli 2009. Voorhout: WESP.
[10] Van Beek, F. (2009). 'Ik heb nooit eerder een grens durven trekken, maar nu wel.' Onderzoek naar Eigen Kracht-conferenties binnen het Steunpunt Huiselijk Geweld Kop van Noord-Holland. Voorhout: WESP.
[11] Doolan, M. (2003). Family Group Conferences. Waarom het zo moeilijk is deze samenwerkingsmethode in te voeren. In: R. van Pagée (red.), Eigen Kracht. Van model naar invoering. Amsterdam: SWP.
[12] Jaarcijfers Eigen Kracht 2006, 2007, 2008. Voorhout: WESP
[13] Schuurman, M. & Mulder, C. (2011). Eigen Kracht-conferenties bij gezinnen in de regio Amsterdam. Wat levert het op? Nieuwegein/Ermelo: Kalliope Consult/Antropol.
[14] Van Naem & Partners (2009). Kosten van hulpverlening met en zonder een Eigen Kracht-conferentie. Woerden.
[15] Schuurman, M. & Mulder, C. (2012). Besparingen door Eigen Kracht-conferenties in de Stadsregio Amsterdam. Resultaten van vervolgonderzoek. Nieuwegein/Ermelo: Kalliope Consult/Antropol.
[16] Jagtenberg, R., Van Hulst, B. & De Roo, A. (2011). Maatschappelijke opbrengsten van Eigen Kracht-conferenties in het kader van geïndiceerde jeugdzorgtrajecten met een toespitsing op multi-probleemgezinnen. Delft/Rotterdam: Technische Universiteit Delft/Mediation Research.
[17] Jagtenberg, R., De Roo, A., Van der Boom, E. & Vrielink, S. (2019). De netwerkkracht van de Rotterdammers in het sociale domein – Een onderzoek naar activering van netwerken via Wijkteams en Eigen Kracht-conferenties. Delft/Rotterdam: Instituut voor Publieke Sector Efficiëntie Studies, Technische Universiteit Delft/Mediation International.
[18] Social Finance NL (2025). Maatschappelijke businesscase. Eigen Kracht-conferenties.